

det for nødvendigt at tillade, at Lodderne i Landets magre Egne, hvor Forholdene kunne gøre det nødvendigt, undtagelsesvis maa have et større geometrisk Areal.

Medens man saaledes ganske i Almindelighed antager, at den foreslaede Størrelse af Husmandslodderne vil passe for det dobbelte Djemed, der søges fyldestgjort ved den Kommissionen stillede Opgave, kan det selvfølgelig være Tilfældet, at der er Egne, der give Udgang til en Kultur, som vil sætte den dygtige Arbejder i Stand til fuldstændig at leve af en saadan Vod. Paa den anden Side kan der være Egne, hvor Bebyggelsen er saa spredt, og hvor de større Arbejdssteder ligge saa langt fra hverandre, at Erhververne af Husmandslodderne, naar de ikke skulle være henviste til at søge Arbejde hos en enkelt Arbejdsgiver, og derved udsættes for at komme i Afhængighedsforhold til denne, maa være nogenlunde i Stand til at have den fornødne Indtægt af deres eget Brug. Alt give Regler, der paa lige Maade kunde fyldestgøre begge de tilfattede Djemed Landet over, og dog saa virkelig Betydning for Befolkningen paa de forskellige Egne, er næppe gør ligt. At der gives Udgang til Erhvervelse af Lodder, hvorpaa den dygtige Arbejder kan holde 2 Køer, er derhos anbefalet fra ikke saa Steder. Naar henses til, at der ikke hele Aaret rundt kan have Mælk af en Ko, samt til, at Holdet af 2 Køer hverken i Henseende til Husrum eller Pasning stiller væsentlig større Krav end Holdet af 1 Ko, er det ogsaa let forklarligt, at det at kunne holde 2 Køer er en stor Fordel fremfor kun at kunne holde 1. Husejendomme til 2 Køer ere derfor søgte og efter deres Størrelse værdifulde, ligesom deres Værdi er forholdsvis konstant, hvorfor de som Bønder betragtede ere mere betryggende. Man har derhos frygtet for, at de forskellige Forhold, som, efter hvad der ovenfor i de indledende Bemærkninger er fremstillet, gøre sig gældende i de forskellige Egne af Landet, skulde være udelukkede fra at komme i Betragtning i de enkelte Tilfælde, hvis man fastsatte Maksimum for Lodderne altfor lavt; som Grænsen nu er sat, tror man, at Planen vil kunne saa Betydning ogsaa for Egne, hvor Trangen til Arbejdskraft er mindre fremtrædende end det egentlige Husmandsspørgsmaal, og hvorfra der som Følge heraf vil fremkomme Duffer om større Lodder end dem, der ville blive søgte i Egne, hvor der hersker større Mangel paa Arbejdskraft. I det hele tror Kommissionen at kunne gaa ud fra, at de lokale Forhold ville blive bestemmende for Loddernes Størrelse, saaledes at det vil være ufornødent at give særlige Regler for Loddernes Størrelse, efter som Trangen til Arbejdskraft er større eller mindre i vedkommende Egn eller Kommune.

Ved den foreslaede Minimumstørrelse af 2 Edr. Land for Husmandslodderne er det fastslaaet, at Planen ikke gaar ud paa foruden egentlige Husmandslodder tillige at tilbejbringe Havelodder for Landarbejderne.

Tanken om at søge at aabne Udgang ogsaa til at erholde Havelodder har i det hele mødt Sympati blandt Kommissionens Medlemmer, dog navnlig saaledes, at det kun var dem, der allerede vare Gjere af et Hus uden eller med et ringe Jordtilliggende, for hvem der ønskedes aabnet Udgang til at erhverve Havelodder, saafremt et bekendt beliggende Jordstykke kunde faas paa rimelige Vilkaar, og naar Flertallet har ment at maatte fastholde, at Planen ikke bør byde særlig Udgang til at erhverve Havelodder, hidrører dette væsentlig fra de fra Kreditforeningernes Side fremsatte Indvendinger.

Foreningerne have nemlig gjort gældende, at Havelodder langt fra ville byde tilstrækkelig Sikkerhed for de Laan, som anbringes i dem; Bygningerne til deslige smaa Lodder vilde komme til at repræsentere altfor stor en Del af den samlede Værdi, idet det vil være umuligt at fastsætte Værdien af Lodden efter det beregnede Udbytte af Havelodbruget, fordi der ikke habes Sikkerhed for — ligesom det vanskeligt kan kontrolleres — at Lodden virkelig vil blive drevet havemæssig.

Ved Loven af 28de Maj 1880 om Oprettelse af Husmandskreditforeninger har dette Standpunkt ogsaa fundet sit Udtryk i Bestemmelsen i § 4 o. om, at der i jordløse Huse kun kan udlaanes indtil $\frac{2}{5}$ af Burderingssummen, medens der i Huse med Jord kan gives Laan paa indtil Halvdelen af Værdien. Det maatte derfor i hvert Fald være efter andre Regler end de for de egentlige Husmandsbrug foreslaede, at der skulde gives Udgang til at erhverve Havelodder. Omkostningerne ved Takstationsforeninger i Anledning af Laanene, Tilsyn m. v. maatte dog altid forudsættes at ville blive altfor store i Forhold til de Beløb, hvorom der i hvert enkelt Tilfælde kunde blive Spørgsmaal.

Med Hensyn til det hele Spørgsmaal maa det derhos erkendes, at det ligger Kommissionens Opgave noget fjernere, idet det ingenlunde kunde forudsættes, at det vilde være de egentlige Landarbejdere, saadanne, hvis Hovedvirksomhed knyttedes til Landbruget,